

Faan fresk kumer an lung hiar

En 1700 juar ualen kum ütj Thüringen fertelt faan en welt, üüs kumer muar wees küd, üüs bluut en werktjuch huar ham een at hiar mä tjimt.

NUURDFRESKLUN „Wat as det do? Luke'm jam det ens uun!“ Uun a skiin faan san ljochter hed en *Zoolog* wat sen, huar neeman tuföör üüb aachtet hed an wat niks mä sin feek tu dun hed.

Christoph Schmidt, wat damaals för hög juaren bi't archäologisk loonsamt uun't Gottorfer Sloop werket, hed ham an öödern am halep beeden. At ging am det mateeriol, wat bi en ütjgreewing faan en 1700 juar ual siidlung uun Thüringen föör'n dai kimen wiar. Diartu hiard uk knooken needler, skraabern an kumer. Det fraag wiar: Tu hük tiaren hiard dön knooken?

Ales wurd enkeltwiis beluket, man at swaar wiar leewen wedder at salew: hirscknook.



A kum uun't gehial.

An do hed Wolfgang Lage en kum uun a hun, wat ei bluut ütj hirscknook bested, man huar uk noch buksteewen iinritset wiar, ruunen, an det wiar hialendaal wat neis.

Sok ual ruunen käänd ham bit do hentu bluut ütj Skandinawien. An at kaam noch beeder. Det wurd, wat diar iinritset sted, wiar „kaba“. En öödern koleeg wost, det mä „kaba“ nian kakau mäant wiar man det wurd „kamba“.

Det ei ale buksteewen faan en wurd skrewen wurd, käänt ham al faan ruunen. Wan ham een auerleit, wat dön lapen

du, wan ham en „m“ of en „b“ sait, do markt ham gau, det det böös eenelk as. An auer dön-diar taw buksteewen uun't wurd „kamba“ gliks beeft-enööder stun, küd ham een diarfaan wechleet. Det wurd „kamba“ bedüüdet „kum“, üüb ingelsk „comb“, diar as at „b“ noch behelen.

An detdiar wurd as at äälst üüb waastgermaansk, wat ham bit nü hentu fúnjen hee. Ütj at waastgermaansk san, ufsen faan ööder spriaken, leederhen uk at fresk an at ingelsk ensteden. Det füng Christoph Schmidt faan de germanistikprufeser Robert Nedoma ütj Wien tu weden. För de prufeser wiar dediar kum en sensatsjuun. Man hü kaam dön skandinawisk ruunen efter Thüringen?

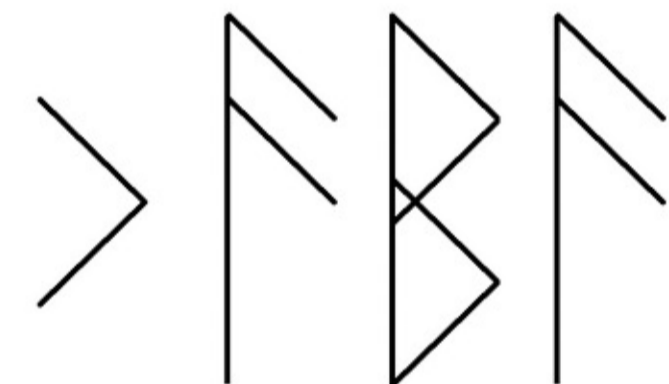
Detdiar 1700 juar ual siidlung, wat diar ütjgreewen wurden wiar, lai uun Friestedt bi Erfurt. Dön lidj, wat diar dojtütidj lewet, wiar germaanen, wat föl faan a röömisk aard tu lewin hel. Jo droonk win, maad pesto an eed faan röömisk pottjuch. Een faan jo hee sogoor fersoocht mä halep faan röömisk magii an en voodoo-pöpe at hart faan en wüf tu wanen.

Jo kaam faan a Uastasia an ferlicht uk faan Norwegen an wiar en bruket skööl faan nuurdlijdj, wat at saien uun detdiar regjuun auernimen hed. Huaram diar nü hoker faan jo üüb a toocht kaam, det wurd „kum“ üüb en kum tu skriiwen, kön ham natüürelk ei muar nau ütjfinj. Man för kultüüren, wat jar spriak bluut snaaket an ei skreew, hed buksteewer miast wat magischs. So küd en wurd feesthelen an uk wedderhaalet



Diar hiart was uk lok tu, am sok fiin ruunen waar tu wurden. De hiale kum as nemelk man bluut 11,5 cm briad.

FOTO: DPA



Det wurd „kaba“ üüb ruunen.

FOTOS: CHRISTOPH SCHMIDT

wurd. An wan ham en ding mä sok wäärtfol tiaken beskraft, do feit det ding salewen grater bedüüding. Uun ualing tidjen hed uk at hiar wat magischs. Germaansk könger hed lung hiar üüs tiaken faan mäacht an krääft an wurd jo ens ufsaat, füng's at hood kaal raaget. Sodening küd en kum, wat ham bi lung hiar jo gud brük kön, uk salew en ütjdrük faan mäacht wees an ei bluut en werktjuch, huarmä 'am een tjimt. Hoker en apredet hood

hee, hee uk apredet toochter.

Ütj at ääder madeläälerns hee ham noch muar kumer fúnjen, huar det wurd „kum“ üübskrewen sted. An bit üüb een san's altermaal uun't Ual Fresklun fúnjen wurden. A ual fresken haa wel böös föl woner faan jar kumer mäant an ferlicht uk faan maaner mä lung hiar. Iintesken as Christoph Schmidt a baas faan't Nordfriisk Instituut. Sin lung hiar hee'r bit daaling noch ei ufklapt. Antje Arfsten

Kann „WhatsApp“ ok Plattdüütsch?

Op dösige Ideen kamen de Lüüd in't Lock-Down vun Corona-Tieden

NORDFREESLAND En truurig Gesicht worr hüüt in de Familien-App rumschickt. En meist schüchterne Ut-kiek. Sien Schicksal hett dat wull nich goot mit em meent. Dat Selfie wiest en Mann ut de Risikogrupp mit twee övergrote Segelohren. „Twee Weken Coronamasken mit Gummitoch“ steiht dor ünner schreven. En Reakt-

schoon lett nich lang op sik töwen. „Denn will ik dat nich“ schrifft de Eerste. „Ik heff mi al wunnert, de Lüüd sehen so anners ut“, kummt vun de Twete. „Ik finn, dat steiht di“ piesackt de Drütte.

De Kraam nimmt Fohrt op. All hebben se Ideen. Dat Foto vun en Dschungel-Fuultier wiest, allens geht ok ohne Friseur. Kinner prahlen „Wo

geiht di dat?“ oder versöken anner plattdüütsche Schnacks. Lütte Videos giff ohn Enn. Platt un Hoch. Tiern warrt en freche plattdüütsche Text ünnerleggt. En Esel mit Lippenstift gröhlt „Moin, moin“.

All Lüüd maken sik Sorgen. Jede Melln wiest, een is noch op de Been. Nu kamen Billers vun opregelte Garagen, um-

graavte Goorns un meihete Rasens. Sport warrt versöcht. Puzzles un Spele warrn weder ut Schapp holt. Un böse Karrikaturen wiesen de dicke Buuk na de Quarantäne. „Wodennig kamen wi nu dörch de Döör?“ Sogor en plattdüütsche Plakaat mit Tipps för't Corona-Verholen warrt anboden. „Blietv tohuus“. „Nich tohoppen stahn“. Un an't Enn steiht: „Jedereen kiekt na den annern“.

Manch Spoof is denn ok en beten makaber. De een oder anner weet nich recht wat mit sik antofangen. Bi so veel Tiet un so vele Vörschriften. Un na dat Bummeln un Eten-gahn jankern all so dull. Avers allens wiest, dor fehlt de Arbeit, de School un de dägliche Kontakt.

„WhatsApp“ lehrt Plattdüütsch meist bi to. Dat Rechtschrievprogramm behölt ok de plattdüütsche Schriewies un bütt dat weder an bi de nächste Text. Un wenn een partout nich



Corona-Hygiene geht ok op Plattdüütsch. FOTO: INGWER OLDSEN



Handy-Impressionen in Corona-Tieden.

FOTO: INGWER OLDSEN

schriewen will – en plattdüütsche Spreeknaricht geht jümmers. Drück einfach mol op dat Tekn vun dat Mikrofon. Sodennig waart denn de ernsthaftige Kontaktsperre, dat Reiseverbot un de Mas-

kenpflicht mit en beten Spoof afhannelt. Hebben jem al wusst? Sabbelverdeck ut de Neihstuuv heet denn: dat is en sülmnehte Corona-Mask. Blietv gesund!

Ingwer Oldsen